

۲۱۲۲ ۴۱۱

شناخت و تربیت (مبانی شناختی تربیت)

دکتر محمود تلخابی

تهران

۱۳۹۸

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)
پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

سرشناسه: تلخایی، محمود، ۱۳۴۹-

عنوان و نام پدیدآور: شناخت و تربیت: مبانی شناختی تربیت / محمود تلخایی.
مشخصات نشر: تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)،
پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: شش، ۱۵۰ ص.

فروست: «سمت»: ۲۳۰۳. علوم شناختی؛ ۲.

شابک: ۱- ۹۷۸-۶۰۰-۰۲-۰۷۶۰-۱۴۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

یادداشت: پشت جلد به انگلیسی: Mahmoud Talkhabi. Cognition and Education

(Cognitive Principles of Education).

یادداشت: این کتاب با حمایت ستاد راهبری توسعه علوم و فناوری شناختی منتشر شده است.

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: شناخت (علم)، Cognitive Science

موضوع: آموزش، پرورش، Education

موضوع: روان‌شناسی شناختی، Cognitive Psychology

شناسه افزوده: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)،
پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی.

The Organization for Researching and Composing University Textbooks in the Humanities (SAMT), Institute for Research and Development in the Humanities.

شناسه افزوده: ستاد توسعه علوم و فناوری‌های شناختی

شناسه افزوده: Cognitive Sciences and Technologies Council

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۸ ۹ش ۸ت ۳۱۰ BF

رده‌بندی دیویی: ۱۵۳

شماره کتابشناسی ملی: ۵۹۶۵۸۰۷

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)

پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

شناخت و تربیت (مبانی شناختی تربیت)

دکتر محمود تلخایی (عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان)

«این کتاب با حمایت ستاد راهبری توسعه علوم و فناوری‌های شناختی منتشر شده است»

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۸

تعداد: ۵۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: سمت

چاپ و صحافی: مشعر

قیمت: ۱۴۰۰۰۰ ریال. در این نوبت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشندگان و

عوامل توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

نشانی ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)،

روبه‌روی پمپ گاز، کد پستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۰۲-۴۴۲۴۶۲۵۰.

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

@sazman_samt

هر شخص حقیقی یا حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر، نشر یا پخش یا عرضه یا تکثیر یا تجدید چاپ نماید، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۳	فصل اول: کلیات
۴	مسئله شناخت و تربیت
۵	روش و مراحل پژوهش
۹	جمع‌بندی
۱۰	فصل دوم: علوم شناختی و تربیت
۱۲	تأثیر علوم شناختی بر تربیت
۱۸	علوم شناختی و تربیت: تحلیل معرفت‌شناختی
۲۴	جمع‌بندی
۲۵	فصل سوم: مبانی شناختی تربیت
۲۵	سازوکار شناخت
۵۰	شناخت و هیجان
۶۵	شناخت و زمینه
۷۱	شناخت و بدن‌مندی
۷۹	شناخت و عمل
۸۲	شناخت و زبان
۸۳	شناخت و دانش
۹۱	شناخت و فناوری
۹۵	جمع‌بندی
۹۷	فصل چهارم: اصول شناختی تربیت
۹۷	اصول مربوط به سازوکار شناخت

۱۰۳	اصول مربوط به رابطه شناخت و هیجان
۱۰۹	اصول مربوط به رابطه شناخت و زمینه
۱۱۲	اصول مربوط به رابطه شناخت و بدن‌مندی
۱۱۵	اصول مربوط به رابطه شناخت و عمل
۱۱۸	اصل مربوط به رابطه شناخت و زبان
۱۱۹	اصول مربوط به رابطه شناخت و دانش
۱۲۴	اصول مربوط به رابطه شناخت و فناوری
۱۲۷	جمع‌بندی

۱۲۸	فصل پنجم: مفاهیم بنیادی تربیت از منظر علوم شناختی
۱۲۹	انگیزه
۱۳۰	هوش
۱۳۲	رشد شناختی
۱۳۳	دانش
۱۳۵	یادگیری
۱۳۶	سنجش یادگیری
۱۳۸	محیط یادگیری
۱۳۹	برنامه‌های درسی
۱۴۰	تدریس
۱۴۲	جمع‌بندی

۱۴۴	منابع
-----	-------

پیشگفتار

تعلیم و تربیت برای شکل دادن به بنیادهای نظری خود همواره از علم و فلسفه بهره برده است. برخی از علوم می که در تدوین مبانی تربیت از آن‌ها استفاده می‌شود عبارت‌اند از: زیست‌شناسی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی. این حوزه‌های علمی به متخصصان تعلیم و تربیت کمک می‌کنند تا برای تعلیم و تربیت مبانی علمی فراهم کنند و براساس آن برای کارگزاران تربیتی تجویزهای عملی ارائه کنند. همچنین، فلسفه منبع دیگری برای متخصصان تربیت بوده است تا به پرسش‌های بنیادین دربارهٔ انسان و امکانات، شرایط، محدودیت‌ها و الزامات او پاسخ دهند. اما اکنون شاهد ظهور المرو و رشته‌ای جدیدی با عنوان علوم شناختی هستیم که رشته‌های مختلف را به هم‌دیگر پیوند داده است. به نظر می‌رسد این قلمرو بین‌رشته‌ای که به دنبال فهم ماهیت و کارکرد ذهن و مغز است نتایج بسیار زیادی برای تعلیم و تربیت داشته باشد. از این‌رو، مطالعهٔ حاضر که با حمایت و توسعهٔ علوم و فناوری‌های شناختی انجام یافته است، به تدوین مبانی و اصول تربیت براساس آموزه‌های علوم شناختی پرداخته است.

در فصل اول این کتاب به کلیات بحث می‌پردازیم. در این فصل، ضمن طرح مسئلهٔ پیوند میان علوم شناختی و تربیت، براساس مراحل پژوهش، روش‌های تازین مبانی و صورت‌بندی اصول مطرح شده است. در فصل دوم، امکان‌هایی که علوم شناختی برای تأثیرگذاری بر تربیت دارد بررسی شده است. در فصل سوم، به منظور تدارک مبانی بنیادین رای تربیت، ابتدا از متون تخصصی علوم شناختی گزاره‌هایی استخراج شده است که به توضیح نحوهٔ عملکرد ذهن و مغز می‌پردازند، سپس، به منزلهٔ پژوهشی نظری، مقوله‌هایی که کارکرد ذهن و مغز را توصیف می‌کنند شناسایی شده‌اند. در این مطالعه، مفهوم نظری کانونی «شناخت» است که به مثابهٔ فعالیت یا فرایند ذهنی برای کسب دانش و فهم از طریق تفکر تلقی می‌شود. در مجموع، گزاره‌های مبانی در هشت مقولهٔ اصلی شامل «سازوکار شناخت»، «شناخت و هیجان»، «شناخت و زمینه»، «شناخت و بدن‌مندی»، «شناخت و عمل»، «شناخت و زبان»، «شناخت و

دانش، و «شناخت و فناوری» طبقه‌بندی شده‌اند. در فصل چهارم، براساس روش قیاس عملی اقتباس شده از فرانکنا به تدوین اصول تربیت شناختی پرداختیم. در این روش، گزاره‌های مبنایی با گزاره‌های هنجارین برگرفته از اهداف تربیت رسمی کشور ترکیب می‌شوند تا دستورالعمل‌های کلی برای تربیت صادر شود. با توجه به سطح گزاره‌های هنجارین و ماهیت گزاره‌های مبنایی، اصول تدوین شده را در دو بخش نظری و عملی طبقه‌بندی کرده‌ایم. در فصل پنجم، براساس اصول و مبانی تربیت شناختی، مفاهیم بنیادی تربیت مانند معلم، برنامه درسی و یادگیری بازتعریف شده است. در واقع، استدلال این بود که کاربرد اصول تربیت شناختی به بازتعریف مفاهیم بنیادی تربیت از زبان کنش‌گران تربیت وابسته است.

در اینجا، وظیفه خود می‌دانم تا از زحمات و مساعدت‌های استادان و همکاران عزیزم در این طرح قدردان کنم؛ به آقای دکتر کمال خرازی که مسئولیت نظارت طرح را بر عهده داشتند و راهنمای من در مندی را در طول مطالعه ارائه کردند، و جناب آقای دکتر خسرو باقری که به عنوان همکار اصلی و هوش در بخش تدوین مبانی و صورت‌بندی اصول، بینش‌های روشنگری را مطرح کردند. همچنین، از همکاری سخت‌کوشانه و همدلانه خانم‌ها لاله صحافی، آزاده بزرگی و جناب آقای آزاده حمده، که با صبوری و دقت در جستجوی منابع، تلخیص داده‌ها، و به‌ویژه حضور در جلسات گفتگی برای بازخوانی، تحلیل، ترکیب و صورت‌بندی مبانی و اصول شناختی تربیت زحمت فراوان متقبل شدند، بی‌نهایت سپاس گزارم.

محمود تلخانی

۱۳۹۷